

LINGVISTUL ION CIORNÎ – OMUL-EXEMPLU

THE LINGUIST ION CIORNÎ – THE EXEMPLARY MAN

Elena VARZARI,

Universitatea de Stat din Moldova,

elena.varzari@usm.md

***Rezumat.** Prin articolul de față ne propunem comemorarea profesorului și omului de știință Ion Ciornî. Lingvistul român Ion Ciornî a educat zeci de generații de filologi în cadrul instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova. A fost doctor în științe (1961), conferențiar universitar (1962), profesor universitar (1992). Printre domeniile de cercetare predilecte ale lui Ion Ciornî se înscriu morfologia și sintaxa limbii române, metodică predării limbii, dialectologia românească. În anul 2023 se împlinesc 95 de ani de la nașterea și 20 de ani de la plecarea în neființă a acestuia.*

***Cuvinte-cheie:** lingvistică românească, filolog român, pedagog, Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova.*

***Abstract.** Through this article, we propose to commemorate the teacher and scientist Ion Ciornî. The Romanian linguist Ion Ciornî educated tens of generations of philologists in higher education institutions of the Republic of Moldova. He was a doctor of science (1961), university lecturer (1962), university professor (1992). Among Ion Ciornî's favorite research fields are the morphology and syntax of the Romanian language, language teaching methodology, Romanian dialectology. In the year 2023, it would have been 95 years since his birth and 20 years since his passing away.*

***Keywords:** Romanian linguistics, Romanian philologist, pedagogue, Faculty of Letters of the State University of Moldova.*

Ion Ciornî s-a născut la 20 mai 1928 într-o familie de țărani în regiunea Odessa. În 1933 părinții săi se stabilesc în localitatea Pervomaisc din raionul Râbnița. Aici, între anii 1935 și 1939, la școala primară își face primele studii. Va fi încurajat să învețe și merge la școala de șapte ani din satul învecinat Vărăncău, pe care o absolvă în 1944. În același an este admis la Școala pedagogică din Chișinău. După terminarea războiului, în 1945, numărul de studenți s-a înjumătățit, majoritatea întorcându-se în sate, unde erau așteptați să muncească în câmp. Ion Ciornî a fost printre cei rămași pe băncile școlii, alături de un grup de colegi care urmau să devină după absolvire învățători de clasele primare. De atunci cei care l-au cunoscut îi remarcă spiritul de organizare și responsabilitatea care îl deosebeau. În toamna lui 1945 studenții sunt transferați de la Chișinău la Școala pedagogică din Călărași, pe care o vor absolvi în 1947.

Conferința științifică națională „Abordări psiho-pedagogice, lingvistico-literare, istorice și didactice în științele educației”, 21 decembrie 2022

Era o perioadă în care celor dornici de a învăța li se deschideau mai multe perspective. Conducerea unională încerca să impulsioneze formarea învățătorilor în republică, fiind deschise sau redeschise mai multe instituții de profil: Institutul Pedagogic din Chișinău, secția fără frecvență a acestui institut, unde studenții puteau să-și definitiveze studiile fără a-și întrerupe activitatea pe care o practicau, Institutul Învățătoresc din Tiraspol și cel din Bălți. Autoritățile locale depun eforturi maxime să pună în aplicare Hotărârea Sovietului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești „Cu privire la restabilirea rețelei instituțiilor de învățământ superior și mediu de specialitate al sistemului Comisariatului poporului pentru problemele învățământului RSS Moldovenești” (1944–1945)¹. Se caută cu febrilitate și studenți (absolvenți promițători), pentru a se îndeplini planul de admitere, și specialiști calificați care să predea în instituțiile de învățământ superior.

Fiind unul din cei trei absolvenți ai Scolii pedagogice din Călărași care au posibilitatea să-și continue studiile la o instituție de învățământ superior fără a susține examene, Ion Ciornii profită de această ocazie și, în 1947, este înmatriculat la Institutul Pedagogic Moldovenesc de Stat (astăzi Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău). Instituția, spre deosebire de altele similare, avea deja o oarecare tradiție în pregătirea cadrelor didactice, a fost fondată la 16 august 1940, iar din 1944 revenise în republică, după ce a fost evacuată în orașul Cikalov. Era și cea mai prestigioasă în domeniu, căci absolvenții ei puteau preda în clasele a opta–a zecea ale școlii medii, spre deosebire de absolvenții institutelor învățătorești unde se pregăteau învățători doar pentru clasele a cincea–a șaptea ale școlii de șapte ani.²

Aici, sub îndrumarea profesorilor de la Catedra de limbă și literatură română (pe atunci moldovenească), va studia discipline fundamentale pentru formarea învățătorului școlar de limbă și literatură română, profesie spre care aspira.

Și la facultate a fost un student foarte bun. „Frecvența exemplară, conspecte exemplare, comportament exemplar, răspunsuri exemplare la examene”³, așa l-au păstrat în amintirile lor prietenii și profesorii. Peste ani, Nicolae Corlăteanu, profesorul său, cunoscut și drept „patriarhul” lingvisticii din spațiul nostru, va evoca cu mult respect și admirație personalitatea lui Ion Ciornii, subliniind că acesta i-a fost unul dintre cei mai distinși studenți de la Institutul „Ion Creangă”. Nicolae Corlăteanu este și cel care i-a descoperit râvna pentru cunoașterea

¹ A se vedea: Rotaru L. Politica de recrutare și selecție a personalului academic în învățământul superior din RSS Moldovenească. 1944-1950. În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe umanistice, 2021, nr. 4 (104) p. 124.

² Rotaru L., „Eu îs de părere că ființază o sângură limbă!”: controversa lingvistice la Institutul Pedagogic din Chișinău. În: Tyrageția. Serie nouă, nr. 2(29), 2020, p. 248.

³ Corbu H. Cuvânt despre coleg. În: Omagiu profesorului Ion Ciornii. Chișinău, 1999, p.29.

Conferința științifică națională „Abordări psiho-pedagogice, lingvistico-literare, istorice și didactice în științele educației”, 21 decembrie 2022

aprofundată și aptitudinile lui Ion Ciornîi pentru studierea limbii literare contemporane în toate aspectele ei: fonetică, gramatică, lexicologie¹.

În 1951 Ion Ciornîi absolvă cu diplomă de merit această instituție și este imediat angajat la Institutul Învățătoresc din Tiraspol, la Catedra de limbă și literatură moldovenească (intră în sala de curs deja la 1 iulie 1951), unde i se încredințează predarea unei discipline fundamentale pentru pregătirea filologilor – limba literară contemporană cu toate compartimentele ei, disciplină pe care a deprins-o el însuși de la Nicolae Corlăteanu. Calitățile sale de bun organizator sunt apreciate și de această dată, așa încât în 1953 și 1954 suplinește funcția de decan al Facultății de Istorie și Filologie de la această instituție, pe lângă cea de lector, iar apoi de lector superior.

Dar în 1954 are loc o restructurare a instituțiilor pedagogice și Ion Ciornîi este transferat la Bălți la Institutul Pedagogic de Stat, înființat recent (în 1953) în baza Institutului Învățătoresc. Acesta trecea printr-o perioadă de relativă creștere a numărului de studenți, se consolida baza materială, se deschideau noi facultăți, printre care și cea de filologie. În același timp, tot mai acut se simțea lipsa cadrelor didactice calificate și lipsa materialelor didactice, dar și a celor științifice referitoare la probleme de bază în știința limbii și în cea literară: gramatica teoretică, istoria limbii, dialectologia, literatura maternă, folclorul ș.a.

La Bălți este angajat într-o altă funcție de conducere și mai responsabilă – prorector pentru activitatea didactică și științifică, Ion Ciornîi fiind responsabil de admitere, de creșterea calificării cadrelor didactice, de organizarea concursului pentru ocuparea funcțiilor, de elaborarea planurilor de studii, dar și de încurajarea profesorilor în susținerea tezelor de doctorat. A fost o turnură în carieră care l-a marcat în toate privințele, așa că peste ani avea să evoce cu multă nostalgie această perioadă: „Cea mai dulce muzică și cele mai impresionante amintiri mă leagă de acest oraș nordic, unde în vârstă de numai 26 de ani am fost numit prorector al Institutului Pedagogic. Astăzi îmi este greu să-mi închipui ce fel de prorector am fost. (...) Probabil, am fost cam dur, neconformist, intolerant, cum e însăși tinerețea cu farmecul ei și cu puterea credinței că poți face orice”².

În decembrie 1955 devine aspirant (doctorand), fără a-și întrerupe însă activitatea didactică – pe parcursul întregii perioade rămâne să fie angajat al Catedrei de limbă și literatură română a Institutul Pedagogic din Bălți. Din perioada doctoratului datează primele sale publicații, pe care le consacră unor aspecte de dialectologie moldovenească. Printre acestea «Опыт описания лексических систем в северовосточных молдавских говорах» (articol în: Известия Молдавского филиала АН СССР), apărut în 1959, primul dintr-o serie de șapte articole consacrate acestei tematici apărute într-un singur an. Cele studiate îi permit să constate că graiurile moldovenești din nord-estul republicii s-au dezvoltat într-un

1 Corlăteanu N. Profesorul Ion P. Ciornîi – septuagenar. În: Omagiu profesorului Ion Ciornîi. Chișinău, 1999, p. 12-15.

2 Popa I. Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți (1945-2015). Chișinău: Litera, 2015, p. 35.

Conferința științifică națională „Abordări psiho-pedagogice, lingvistico-literare, istorice și didactice în științele educației”, 21 decembrie 2022

mediu lingvistic diferit de cel al altor graiuri dacoromâne și că aici au existat unele condiții de conservare a anumitor particularități lexicale și fapte de limbă care sunt consecința interferențelor lingvistice moldo-polone, ruse, ucrainene. Materialele colectate (adunate în 24 de hărți lexicale) i-au permis ulterior să studieze diferite aspecte morfologice în limba literară contemporană.

Tot acum prestigioasa revistă «Вопросы языкознания» îi publică recenzia la „Atlasul lingvistic român”, în care I. Ciornîi își expune și observația că atlasul elaborat de specialiștii din Cluj începând cu anii 1920 ar fi trebuit să includă și date colectate de pe teritoriile din afara României – Banatul iugoslav și RSS Moldovenească, face și unele precizări bazându-se pe graiurile moldovenești.

Din 1957, după absolvirea doctoranturii, este lector superior la catedra amintită, apoi șeful acesteia.

Nici catedra de la care a început colaborarea sa cu instituția pedagogică și pe care continuă să o conducă nu o neglijează, încurajând angajarea aici a unor specialiști care vor contribui la prosperarea științei filologice din țară: Ion Evtuşenco, Olimpiada Medveţchi, Ilarion Matcovschi, Eliza Botezatu, Gheorghe Rusnac ș.a.

Anul 1961 este unul foarte generos pentru cariera lui Ion Ciornîi: în martie 1961 i se conferă titlu de candidat (doctor) în științe pentru teza susținută la 10 noiembrie 1960 în cadrul Universității de Stat din Leningrad, conducător științific fiindu-i Raymund Piotrowski. Piotrowski era un mare prieten al limbii române, conducător al grupului de lucru pentru elaborarea Atlasului graiurilor românești de pe teritoriul URSS. La sfârșitul anilor 1950 a ținut prelegeri la Institutul Pedagogic din Bălți, iar ulterior a fost conducătorul a 14 doctori și 2 doctori habilitați din Republica Moldova¹. Tot în 1961 lui I. Ciornîi îi apare prima lucrare monografică – «Лексические особенности молдавских говоров Рыбницкого и Котовского района Одесской области». În sfârșit, este numit (la 22 octombrie 1961) rector al Institutul Pedagogic la care activa, fiind, la momentul desemnării, cel mai tânăr rector din URSS.

Principalele probleme cu care se confruntă în noua sa calitate sunt lipsa cadrelor calificate și a bazei materiale. În cei 12 ani cât a activat în diferite funcții la instituția bălțeană, colegii săi l-au apreciat pentru insistența de a disciplina colectivul de profesori, pentru politica sa fermă de cadre (susține titularii cu titluri științifice) și pentru efortul de a îmbunătăți spațiile destinate studiilor (aduce echipamentul atât de necesar pentru laboratoare, se implică în construirea blocului de studii nr. 3) și cele destinate traiului studenților și cadrelor didactice (sub conducerea lui sunt ridicate cele mai multe cămine în campusul studentesc)². A fost

¹ Pohilă V. Raymund Piotrowski, un veritabil iubitor și susținător al culturii române. În: Limba română, Nr. 4-6, anul XII, 2002, <https://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2832>

² Matcovschi I. Cuvânt despre profesorul Ion Ciornîi, conducătorul, savantul, omul. În: Analele Universității „Alec Russo”. Ediție specială: Omagiu profesorului Ion Ciornîi la 70 de ani. Vol. XIX. Filologie, 1998, p. 8.

Conferința științifică națională „Abordări psiho-pedagogice, lingvistico-literare, istorice și didactice în științele educației”, 21 decembrie 2022

o perioadă în care învățământul superior trecea prin mai multe schimbări (se schimbă nomenclatura specialităților, în 1963 sunt introduse noi planuri de învățământ etc.), dar a reușit să facă față provocărilor. Chiar dacă a fost în viziunea unora a fost un rector intransigent, dar a fost omul potrivit la locul potrivit. Reflectând în retrospectivă la perioada în care a fost rector, I. Ciornii avea să remarce că pentru această funcție avea deja pregătirea necesară acumulată odată cu experiența administrativă: „Maturitatea a venit mai târziu, când, după o experiență destul de fructuoasă, deși foarte scurtă, în cadrul comitetului orășenesc de partid, am fost numit rector al Institutului Pedagogic din Bălți.¹” În anul 1962 i se conferă și gradul de conferențiar la Catedra de limbă și literatură moldovenească.

Pe lângă obligațiile sale administrative, rămâne preocupat de asigurarea cu materiale didactice a instituțiilor universitare – în 1956 vede lumina tiparului manualul pentru facultățile filologice „Curs de limbă moldovenească literară contemporană”. Vol. I, în care îi aparține capitolul „Articolul”, iar în următorii ani (1957, 1959, 1961) publică, în colaborare, pentru școală manualele „Limba moldovenească (lexicologia, fonetica, morfologia). Clasele VIII–IX” și (1962–1973) „Gramatica limbii moldovenești (sintaxa). Clasele VII–VIII”. O altă importantă lucrare didactică este „Culegere de exerciții la limba moldovenească literară contemporană”, scrisă tot în colaborare, care vede lumina tiparului la Editura „Cartea Moldovenească” în 1965 (ulterior reeditată).

În 1966 la nivel republican rămâne nesoluționată problema calității învățământului preuniversitar și universitar, ministerul de resort avea nevoie de specialiști competenți care să se ocupe de sporirea nivelului de pregătire a cadrelor didactice, de publicarea materialelor didactice, de elaborarea unor materiale metodice etc. Lui I. Ciornii i se propune o nouă funcție administrativă – cea de locțiitor al ministrului învățământului public al RSS Moldovenești. Una din dificultățile cu care se confruntă aici este fluctuația cadrelor în școli, cauzată de proastele condiții de trai ale învățătorilor sau de aceea că sunt lipsiți de unele privilegii ce li se cuvin, de faptul că tinerii specialiști repartizați în școli se angajează în alte instituții decât în acelea în care au fost trimiși, situație pentru care vina o poartă, în opinia lui I. Ciornii, și conducătorii de la diferite nivele care nu au calitățile organizatorice necesare. Îl alarmează faptul că lipsesc învățători la multe discipline (fizică, matematică, limba rusă, cultura fizică) și că un număr mare din cei existenți au doar studii medii generale (în 1968, de exemplu, potrivit observațiilor sale, 12% din învățătorii claselor primare și 24% din cei din școala generală nu au studii corespunzătoare).

El constată și o serie de deficiențe în învățământul universitar, aici observând nedorința membrilor corpului profesoral de a scrie teze de doctorat, slaba pregătire sau abandonul înregistrat la secțiile fără frecvență: „Învățătorii de

¹ Popa I. Op. cit., p. 35.

² Ciornii I. Măsuri pentru îmbunătățirea pregătirii și perfecționării învățătorilor. În: Învățătorul sovietic, nr 4, 1968, P. 14

Conferința științifică națională „Abordări psiho-pedagogice, lingvistico-literare, istorice și didactice în științele educației”, 21 decembrie 2022

matematică, fizică, biologie, istorie și de celelalte obiecte trebuie să cunoască la perfecție atât bazele științelor pe care le predau în școală, cât și realizările cele mai noi ale acestor științe, realizări ce depășesc cadrul învățământului școlar”¹, afirmă acesta. În opinia lui I. Ciornîi situația s-ar redresa dacă atitudinea față de practicile pedagogice s-ar schimba în instituțiile de învățământ superior, dacă ar fi acceptați la studii doar cei mai buni studenți, iar la nivel preuniversitar dacă secțiile de învățământ public ar fi preocupate serios de perfecționarea cadrelor și nu doar din cadrul școlilor, dar și din instituțiile preșcolare și a angajaților din secțiile raionale de învățământ, pentru care, în perioada de referință, la Institutul de perfecționare a calificării cadrelor didactice sunt reconceptualizate formările periodice. Cât privește creșterea nivelului de pregătire a elevilor, urmează să se realizeze prin promovarea unor programe de învățământ noi, diferite calitativ prin conținutul teoretic și științific de cele anterioare, dar și prin publicarea și difuzarea unor materiale didactice la diferite discipline școlare, în speță la limbă și literatură: „Lipsa acestora se explica nu numai prin deficitul acut de cadre naționale bine pregătite, dar și prin atitudinea negativă a majorității lucrătorilor Ministerului Învățământului, căci unele materiale didactice la limbă și literatură erau respinse deschis de aceștia, altele nici nu ajungeau la centru, fiind considerate de birocrații timpului pur și simplu inutile”².

În sfârșit, o altă preocupare a locțiitorului ministrului a fost și cercetarea științifică în instituțiile de învățământ superior. Menționând că aici se fac cercetării în 27 de direcții și se studiază 300 de teme științifice (în 1969), I. Ciornîi consideră că dezvoltarea acestui domeniu a fost posibilă datorită distribuirii unei tematici aparte pentru fiecare instituție, creării unor consilii științifice, identificării unor probleme actuale pentru economia națională ș.a.³ Înțelegând necesitatea stringentă a unor lucrări didactice de calitate pentru instituțiile de învățământ superior, susține realizarea și publicarea manualelor la limba literară contemporană, gramatica istorică, istoria limbii literare, dialectologie, istoria literaturii pe care le scriu colegii și foștii săi profesori. Cunoaște foarte bine și se implică activ în problemele acestora, deoarece, din septembrie 1966, este angajat în calitate de conferențiar la Catedra de limbă moldovenească a Universității de Stat din Chișinău.

Din august 1971 este desemnat șef al Catedrei respective, avându-i în calitate de colegi pe lingviștii Nicolae Corlăteanu, Vitalie Marin, Ion Mocreac, Vladimir Zagaevski, Mihai Purice, Ion Melniciuc, Nicolae Mățaș ș.a. Potrivit lui Anatol Ciobanu, colegul de catedră cu care a colaborat strâns următorii 30 de ani, „Ca șef de catedră instalat prin ordin, I. Ciornîi a înțeles chiar de la început două

¹ Ibidem, p. 15.

² Matcovschi I. Cuvânt despre profesorul Ion Ciornîi, conducătorul, savantul, omul. În: Analele Universității „Alec Russo”. Ediție specială: Omagiu profesorului Ion Ciornîi la 70 de ani. Vol. XIX. Filologie, 1998, p. 9.

³ Чорный И. Исследовательская работа в вузах Молдавии. În: Вестник высшей школы. М., 1970, nr. 7.

Conferința științifică națională „Abordări psiho-pedagogice, lingvistico-literare, istorice și didactice în științele educației”, 21 decembrie 2022

lucruri importante, și anume: 1. că are de a face cu specialiști serioși în domeniu, dar cărora le lipsea într-o oarecare măsură organizarea metodică, 1. că trebuie el însuși (ca șef și ca lector) să se aștearnă serios pe munca de cercetare”¹. În următorii ani a pus accent pe ambele aspecte.

Mai întâi insistă să se întocmească programele analitice ale cursurilor normative și speciale, iar unele fundamentale chiar să fie tipărite și difuzate prin biblioteci, precum și să se elaborează manuale pentru cursurile de bază. Apoi începe să publice el însuși în edițiile periodice de la Chișinău o serie de articole, în mare parte consacrate gramaticii limbii române: „Pe marginea valorilor semantice și gramaticale ale cazului dativ” (1973), „Problema substantivelor cu gen comun” (1976), „Reflecții asupra articolului posesiv” (1979), „Problema numărului la substantivele proprii” (1987) ș.a., precum și predării gramaticii în școală: „Cu privire la predarea temei Numărul substantivelor” (1978), „Unele considerente privind predarea categoriei numărului la substantive” (1986), „Categorii numărului în manualele școlare” (1989) ș.a.

Este destul de prolific la acest compartiment. În primul său mandat de șef de catedră (1972–1977) publică 12 materiale cu un volum de 30 de coli de autor, participă cu discursuri la conferințele universitare, republicane și unionale. Și în perioada 1977–1982 este autor a 12 articole și 4 manuale, este redactor științific la o serie de manuale pentru școlile pedagogice, este conducător de doctorat, dar este solicitat și în activități extracurriculare, fiind membru în diferite comisii și consilii (de unificare a terminologiei în manualele școlare, de coordonare a cercetărilor în domeniul umanistic ș.a.), al unor colegii de redacție. Din 1982 până în 1987 publică 16 lucrări, printre care monografii, broșuri, articole, în total 56,76 coli de autor. În 1992 bibliografia lui I. Ciornii însumează deja 140 de lucrări științifice, metodice și de popularizare, dintre ele 8 monografii și broșuri, 16 manuale pentru învățământul preuniversitar.

După ce în anii 1970 publică mai multe capitole în lucrări colective de gramatică fundamentală: „Limba moldovenească literară contemporană. Fonetica. Morfologia. Vol. II”, Chișinău, 1970 (cap. Articolul, Substantivul), „Limba moldovenească. Vol. I. Manual pentru școlile pedagogice” (cap. Articolul, Prepoziția, Conjunția, Substantivul) ș.a., în anii 1980 văd lumina tiparului mai multe monografii și broșuri monoautor consacrate unor probleme teoretice importante: „Articolul în limba moldovenească literară contemporană”, Chișinău, 1981, „Semnificația cazurilor la substantive în limba moldovenească”, Chișinău, 1982 ș.a.

Lucrările sale sunt adresate în primul rând specialiștilor formați și celor în devenire, dar unele se adresează și profesorilor școlari. Monografia „Jonctivele – ce știm despre ele”, Chișinău, 1985 studiază funcțiile jonctivelor în limba română, atenționând asupra polisemiei unora dintre acestea. Așa cum precizează autorul,

¹ Ciobanu A. Profesorul I. Ciornii ca șef de catedră. În: Omagiu profesorului Ion Ciornii. Chișinău, 1999, p. 18.

**Conferința științifică națională „Abordări psiho-pedagogice, lingvistico-literare,
istorice și didactice în științele educației”, 21 decembrie 2022**

structura și conținutul lucrării au fost determinate de experiența sa didactică, care i-a permis să constate că studenții, în mai multe cazuri, nu pot explica funcțiile și categoria jonctivelor, nu le pot delimita de prepoziții sau alte părți de vorbire. Materialul, expus metodic și clar, i-a permis analiza unui număr considerabil de unități lexicale care se folosesc cu funcții de jonctive și stabilirea unor criterii sigure de delimitare a lor.

O altă monografie din seria studiilor gramaticale este „În lumea genului gramatical”, Chișinău, 1985, unde într-un limbaj accesibil, sunt analizate particularitățile genului gramatical la diferite părți de vorbire, un loc aparte rezervându-se substantivelor masculine și feminine nume de profesorii și specialități și așa-numitor substantive de gen comun. Nici această lucrare nu este o investigație pur științifică, având o orientare aplicativă, dar nu evită nici problemele dificile. Redactată într-un limbaj academic susținut, ea nu este lipsită nici de exprimarea poziției personale a autorului în cazul unor controverse.

În „Categoria numărului gramatical în școală”, Chișinău, 1989, își propune drept scop să-i ajute pe învățător, student sau elev să se orienteze mai ușor la studierea părților de vorbire și, în primul rând, la substantiv. În acest sens, lucrarea ilustrează fenomenele gramaticale cu exemple din opere artistice, publicistice sau științifice, cuprinde și elemente de cultivare a limbii și de ortografiere (în cazul substantivelor cu forme duble, al substantivelor compuse, al numelor proprii etc.) utile și ziariștilor.

În anii 1990, pe lângă o lucrare fundamentală care încununează întreaga sa activitate de didactică (timp de câteva decenii a predat la Facultatea de Filologie cursul normativ „Morfologia limbii române”) și de cercetare – „Capitole de morfologie a limbii române literare contemporane”, Chișinău, 1998 –, scoate din tipar și două cărți consacrate normelor ortografice actuale: „ortografia limbii moldovenești”, Chișinău, 1990 și „Limba română. Îndreptar fonetic și gramatical”, Chișinău, 1991.

Înalt apreciat de colegi și studenți, după atingerea vârstei de pensionare, s-a retras din toate funcțiile ocupate și s-a dedicat activității didactice și cele de cercetare.

De-a lungul anilor, rezultatele sale au fost apreciate cu insigna „Eminent al învățământului public”, cu titlul de Lucrător emerit al învățământului superior (1985), cu ordinele „Insigna de onoare” (1960) și „Drapelul roșu de muncă” (1967, 1971), medalii.

Pentru aportul său la studierea gramaticii actuale, pentru activitatea sa științifico-metodică prodigioasă în anul 1999 Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți i-a conferit titlul de doctor honoris causa.